נקודת מפנה

מפהלוויזם הצופה פני עתיד אל אחדות האיראנים למען דמוקרטיה פרלמנטרית חילונית

ד״ר פיימאן בחשאייש | MD, PhD, MBA

8 בנובמבר 2026 · מהדורה עברית

יורש העצר רזא פהלווי עם פרס החירות של העם האיראני, 7 בנובמבר 2026. התמונה שוחזרה וחודדה בעזרת בינה מלאכותית מתוך תמונה שסיפק המחבר.

1. פרס בשמו של העם האיראני

ב־7 בנובמבר 2026, בכנסיית פאולסקירכה בפרנקפורט, הוענק פרס החירות של קרן פרידריך נאומן לעם האיראני, ויורש העצר רזא פהלווי קיבל אותו למשמרת. לפי הודעתה הרשמית של הקרן, הפרס אמור להימסר לנציגיו הנבחרים בבחירות חופשיות של העם האיראני. הפרס ביטא הוקרה למאבקו של העם למען חירות, דמוקרטיה וכבוד האדם. [1]

זכיתי להשתתף בטקס ולחזות בו מקרוב. עבורי, חשיבותו של אותו יום חרגה מטקס הוקרה. בפניו ובדבריו של יורש העצר רזא פהלווי ראיתי אדם שסבלו של עמו הוא עבורו עניין חי ואישי; אדם המבקש את עתידה של איראן מתוך זיקה לחירות, להשתתפות האזרחים ולשיתוף פעולה עם העולם. זו התרשמותי מחוויית השתתפותי בטקס; חוויה שאני רואה בה נקודת מפנה במאבקם של האיראנים.

לדעתי, משמעותו הפוליטית של הרגע הזה טמונה באחריות שהוא מציב בפנינו. אם הפרס שייך לעם האיראני, גם לשוננו והתנהגותנו צריכות להיות פתוחות למגוון שבו. הכבוד ליורש העצר נעשה לכוח בונה כאשר הוא מוביל אותנו להתארגנות, לדיאלוג ולעבודה משותפת למען איראן.

2. שתי גישות למורשת פהלווי

בכתבים קודמים הבחנתי בין מבט אל העבר לבין מבט הצופה פני עתיד ביחס לפהלווי. אני רואה בהבחנה הזאת דרך לבחון התנהגות פוליטית, ולא פסק דין על כלל תומכי המלוכה. בצדה האחד ניצב זיכרון פצוע: חוויות של קריסה, הגירה, השפלה ואובדן העוצמה הלאומית. אפשר להבין את הכאב הזה; אך כאשר הוא נעשה לאמת המידה הבלעדית של הפוליטיקה, הוא עלול לראות בכל שאלה על העבר ביטוי לאיבה ובכל מתנגד אדם שיש להדירו. [2]

בגישה זו, לעיתים כל מעשיהם של רזא שאה ומוחמד רזא שאה פהלווי נעשים חסינים מפני שאלות, ותולדות מהפכת 1979 — שנת 1357 בלוח השמשי האיראני — מצטמצמות לכמה תוויות. הזעם על מה שעבר על איראן מחליף את הניתוח, וזיכרון העוצמה הופך להבטחת נקמה. התוצאה היא הרחקתם של מי שיכלו להיות שותפים למען חירותה של איראן.

אני מבקש פהלוויזם שילמד ממורשת המודרניזציה ובניית המדינה, יוקיר את הישגיה ויהיה מסוגל גם לבקר את חסרונותיה. מבט הצופה פני עתיד פירושו לשאול כיצד אפשר לבנות איראן חופשית יותר, משגשגת יותר ואנושית יותר. גאווה לאומית נעשית בת־קיימא כאשר לאזרח יש בארצו זכויות, קול ואפשרות בחירה.

3. אמנות הפוליטיקה מתחילה בהבנת המתנגד

החבירה למי שחושבים כמונו היא החלק הקל בפוליטיקה. המבחן הקשה מתחיל כאשר אנו מבקשים להבין את ההיגיון של מתנגדינו: מדוע הצטרף צעיר לפדאיון חיזלק? מדוע נעשה אחר חבר במוג׳אהדין? מדוע נמשך אדם למפלגת תודה, למפלגה הדמוקרטית של כורדיסטן, לקומלה, למפלגה הקומוניסטית של איראן או למפלגה הקומוניסטית של הפועלים? מדוע נעשה אדם לתומך רפובליקה, ואחר, בסביבה דתית, התקרב לבסיג׳ או למשמרות המהפכה? אין תשובה אחת לכל השאלות האלה.

כדי להבין את המסלולים האלה יש להתבונן בחוויות החיים, במשפחה, באי־שוויון, בזהות, בפחד, בתקווה וברוח התקופה. הסבר של בחירה אינו אישור שלה; כשם שביקורת על זרם אינה היתר להשפיל את כל מי שתלו בו תקווה בעבר. אדם יכול לצבור ניסיון, לשנות את דעתו ולמצוא תפקיד חדש בבניית העתיד.

גם במאמרי ״נכונות לפיוס״ הדגשתי צורך זה: עלינו להיות מסוגלים להבין בהגינות את עמדתו של היריב, כך שחילוקי הדעות האמיתיים יתבהרו. שיתוף פעולה פוליטי נעשה אפשרי כאשר אנו מקבלים את שוויון הזכויות של הזולת, גם כשאיננו מסכימים על ההיסטוריה ועל צורת המשטר. [3]

4. חוקתיות: מחויבות להגבלת הכוח

שאיפתם של האיראנים להשתתפות פוליטית, לחוק ולפרלמנט מלווה את חייהם מאז המהפכה החוקתית ועד היום. בעיניי, המשך מימושה של השאיפה הזאת פירושו שהאזרח יוכל לדבר ללא פחד, לכתוב, להקים התארגנות ולהציג את השקפותיו בתקשורת. חופש הביטוי חייב לכלול גם את מבקריו של המנהיג הפוליטי האהוד ביותר. שום שם היסטורי ושום ניצחון פוליטי אינם פוטרים אדם ממתן דין וחשבון.

העדפתי היא מונרכיה חוקתית פרלמנטרית: סדר שבו הממשלה הנבחרת מנהלת את המדינה, הפרלמנט מפקח עליה וגבולות הכוח מוגדרים בבירור בחוקה. עם זאת, זכותו של העם לבחור בחופשיות בין רפובליקה למונרכיה חוקתית היא חלק מאותה מחויבות דמוקרטית. גם בדיווח הרשמי על הטקס הודגש כי ההחלטה על העתיד ועל צורת המשטר נתונה בידי האיראנים. [1]

פהלוויזם הצופה פני עתיד, כפי שאני מגדיר אותו, חייב להגן על זכות הבחירה הזאת. כדי לשתף פעולה עם תומך רפובליקה אין צורך להפוך אותו תחילה לתומך מלוכה. די שנסכים על בחירות חופשיות, הפרדת הדת מן השלטון, שוויון האזרחים ואפשרות לחילופי שלטון בדרכי שלום. חילוקי הדעות על תוכניות יכולים להימשך בפרלמנט ובמרחב הציבורי; המדינה אינה צריכה לשלם עליהם בהדרה ובדיכוי.

5. מרחב רחב כרוחב החברה האיראנית

אין להעמיד את התנועה החוקתית באיראן בבעלותו של מחנה שמאל או ימין כלשהו. לדעתי, הדרך להרחבתה עוברת בבניית מרכז חזק; מרכז שבו כוחות שונים יכולים להסכים על כללים משותפים. אין הכוונה לטשטש השקפות או להתפשר על כבוד האדם. הכוונה היא לאחד את כוחות החברה כדי להגיע לחירות ולנהל באחריות את המחלוקות.

ליברלים, סוציאל־דמוקרטים, שמרנים דמוקרטים, תומכי מלוכה ותומכי רפובליקה יכולים לחלוק אלה על אלה בענייני מיסוי, שוק ומדיניות חברתית, ובה בעת להגן על בחירות חופשיות, זכויות שוות ועצמאות המדינה. בגרות פוליטית יש למדוד ביכולת להקשיב, לתקן טעויות ולעמוד במחויבויות משותפות. המרכז החברתי מתחזק כאשר בני אדם יכולים לתת בו אמון בכל הנוגע לחיי היומיום שלהם ולעתיד ילדיהם.

גם מול התווית ״קיצוניות״, התשובה היעילה היא התנהגות ברורה שאפשר לבחון: הגנה על זכותו של המבקר, הימנעות מאיומים, קבלת הריבוי ושקיפות בפעילות הפוליטית. תנועה המבקשת ביטחון וזכות השתתפות גם למתנגדיה מראה הלכה למעשה מהי חתירה לחירות. אמת המידה הזאת חייבת לחול גם בתוכנו.

6. זכויות אדם: מחויבות למען כולם

זכויות האדם אינן רכושו הבלעדי של זרם פוליטי כלשהו. אסור שנניח להגנה עליהן ללכת לאיבוד בתחרות בין תוויות השמאל והימין. אמת המידה שלנו צריכה להיות חיי האדם וכבודו: זכותה של אישה לבחור את לבושה ואת מסלול חייה, זכותו של אזרח למחות, זכותו של אסיר לכבוד ולהליך הוגן וזכותה של כל משפחה לדעת את האמת על יקיריה.

הדיכוי העקוב מדם בחודש דֵי 1404, ובייחוד ב־18 וב־19 בחודש — 8 ו־9 בינואר 2026 — חייב להישאר במוקד הדרישה לצדק ותשומת הלב העולמית. בדיווח על ישיבתה מ־23 בינואר 2026 ציינה מועצת זכויות האדם של האו״ם כי אלפי בני אדם, ובהם ילדים, נהרגו בדיכוי המחאות. הדיווח אינו קובע את מספר ההרוגים הסופי בשני הימים האלה; לכן אינני מציג במאמר זה מספר החורג מן המתועד כנתון ודאי. [5]

תפקידנו לתעד את האמת, לתמוך בשורדים ולפעול לבירור אחריותם של נותני הפקודות ומבצעיהן באמצעות הליך עצמאי. אסור שהקורבנות יהפכו לכלי בתחרות מחנאית. אמינותה של הדרישה לצדק מתחזקת באמצעות דיוק, שמירת מסמכים ונאמנות לזכויות האדם.

יש להבטיח בעת ובעונה אחת גם חופש דת וגם חופש שלא להאמין. אמונה דתית יכולה להתקיים בחופשיות בחיים האישיים והחברתיים; אולם שום דת ושום מוסד דתי אינם רשאים ליהנות, מכוח אמונתם, מזכויות יתר שלטוניות או מסמכות לכפות את רצונם על אחרים. אירן שאני מבקש היא בית שוויוני למאמין ולמי שאינו מאמין.

7. כלכלה וידידות עם העולם

איראן של העתיד צריכה להיות מקום לחיות בו: לעבוד, ללמוד, לקבל טיפול רפואי, ליצור וליהנות מן החיים. הפוליטיקה משרתת את הציבור כאשר היא מעניקה ביטחון בחיי היומיום ואפשרות להתקדם. לגאווה לאומית ללא הזדמנויות לצעירים וללא תקווה למשפחות לא יהיה בסיס יציב. חירות ושגשוג צריכים לבוא לידי ביטוי בחוויית היומיום של האזרח.

משום כך, הכלכלה חייבת לעמוד במרכז תוכנית השיקום. ידע, ייצור, יזמות וקשרים עם העולם זקוקים לסביבה שבה אפשר לסמוך על החוק, שבה החלטות מוסברות ושבה משאבי המדינה נותנים מענה לצורכי הציבור. הכוחות הפוליטיים צריכים להיות מסוגלים לדון בדרכים ליצירת רווחה ולהעמיד את תוכניותיהם לשיפוט הציבור.

אני תומך באיראן המקיימת שיתוף פעולה בונה עם אירופה, עם ארצות הברית ועם שותפות מערביות אחרות; מכוננת יחסים נורמליים וידידותיים עם ישראל; ובונה יחסי שכנות בטוחים ומכבדים עם העמים והמדינות הערביים. ידידות בין איראנים, ערבים וישראלים יכולה לקבל משמעות ברפואה, באקדמיה, בתרבות, במסחר ובהגנה על חיי אדם.

הדרך הזאת חייבת להתבסס על האינטרס הלאומי, עצמאות בקבלת החלטות וכבוד הדדי. תמיכה מבחוץ אינה מחליפה את רצונו של העם האיראני, אך שיתוף פעולה בינלאומי יכול לסייע לחירות, לשיקום ולרווחה. גם בדברי הפתיחה הרשמיים של הטקס הוזכרו בחירות חופשיות, הפרדת הדת והמדינה, זכויות שוות לאיראנים ושלום עם השכנים ועם ישראל. [4] עבורי, חשיבותה של השפה הזאת היא באפשרות להפוך אותה לקשרים ולשיתוף פעולה מעשי.

8. נאמנות ליורש העצר: אחריות למען איראן

הגיעה העת להראות את נאמנותנו ליורש העצר רזא פהלווי בעשייה ובאחריות. שבחים שאינם מלווים בפעולה מטילים את כל הציפיות על כתפיו של אדם אחד. כל אחד מאיתנו צריך לשאול את עצמו איזו יכולת, איזה ניסיון או אילו קשרים הוא יכול להוסיף לעבודה המשותפת.

רופא יכול לסייע בטיפול בנפגעים ובשיקומם; משפטן יכול לתרום לתיעוד ולמאבק למען צדק; כלכלן יכול להציע תוכנית לשיקום; ופעיל אזרחי יכול לקדם דיאלוג, חינוך והתארגנות של אזרחים. גם איראנים החיים מחוץ לארצם יכולים להפוך את ניסיונם ואת קשריהם לשיתופי פעולה מוגדרים שיש בהם אחריותיות.

ההתארגנויות שלנו צריכות לפעול עם אחריות ברורה, תהליכי קבלת החלטות מובנים ודיווח על העשייה. אמון נבנה מעמידה עקבית בהתחייבויות קטנות. אחדות סביב יורש העצר, לפי תפיסתי, צריכה לחזק את יכולתו של העם לבנות את איראן; איראן שבה שום אזרח אינו נדרש להלל אדם כלשהו כדי ליהנות מזכויותיו.

9. אמנה לשיתוף פעולה לאומי

אני קורא לכל המפלגות, הזרמים והאזרחים המאמינים בדמוקרטיה פרלמנטרית חילונית לאחד את כוחותיהם לשיתוף פעולה. הצעתי היא להצטרף לתפקידו המאחד של יורש העצר רזא פהלווי על בסיס מחויבויות ברורות: שמירת איראן כבית משותף, זכויות שוות לאזרחים, הפרדת הדת מן השלטון וכיבוד בחירתו החופשית של העם. קריאה זו צריכה לאפשר לכוחות שונים להשתתף באופן עצמאי ומכובד.

כדי להתחיל, אין צורך להסכים על כל ההיסטוריה ועל כל התוכניות לעתיד. אפשר לשתף פעולה למען שחרור אסירים פוליטיים, תמיכה במשפחות שנפגעו, תיעוד הדיכוי, דיאלוג עם הקהילה הבינלאומית והכנת מוסדות הנושאים באחריות למעשיהם. לכל הסכמה צריכים להיות אחראי מוגדר, מטרה מובנת ואפשרות להערכה, כדי שתעבור מן ההצהרה אל המעשה.

עלינו להתגבר על משקעים של איבה ההופכים את שיתוף הפעולה היום לבלתי אפשרי. ביקורת על העבר היא זכותו של כל אדם; אך מחלוקת על העבר אינה צריכה להפוך לגזר דין של עוינות נצחית לעתיד. היסטוריונים צריכים לבחון מסמכים בחופשיות, וגם לחברה יש זכות לדון בעבר. בה בעת, אחריותנו היום היא לסלול דרך לחיים משותפים וחופשיים.

פיוס לאומי אינו מושג באמצעות שכחת סבלם של הקורבנות. לאמת ולדרישה לצדק חייב להיות מקום; גם האחריות להתנהגות מסוימת צריכה להיבחן על בסיס ראיות ובהליך הוגן. אי אפשר להכריז על דור, משפחה או זרם חברתי שלם כעל אשמים באופן קולקטיבי. עתיד אנושי מתחיל בכיבוד ההבחנות האלה.

10. נשלים את נקודת המפנה באמצעות מעשינו

עבורי, 7 בנובמבר 2026 היה יום שבו מאבקו של העם האיראני קיבל ביטוי על במה בעלת מעמד, בשפת החירות וכבוד האדם. הרגע הזה הוא הזדמנות להשמיע בקול רם יותר פהלוויזם מודרני הצופה פני עתיד; קול הקושר גאווה לאומית לחופש הביקורת, לחוק ולזכות הבחירה.

משמעותה המתמשכת של נקודת המפנה הזאת תלויה בעבודתנו מעתה והלאה. עלינו להפשיל שרוולים, להזדקף ולכרות ברית מעשית למען איראן. כל קבוצה המגיעה לדיאלוג, כל שיתוף פעולה המפחית סבל אנושי וכל מוסד הנעשה אחראי יותר למעשיו בונים כבר היום חלק מן העתיד.

אני רוצה איראן חופשית, משגשגת, מטופחת, פתוחה לביקורת ורבת חסד; איראן שאזרחיה יכולים לחלוק זה על זה ולהישאר בני אותה מולדת; איראן בידידות עם העולם, בשלום עם שכנותיה ובשיתוף פעולה עם ישראל, ארצות הברית ואירופה. נאמנותנו לאיראן צריכה להשתקף באיכותו של העתיד הזה.

סיפור בתמונות

אוסף תצלומים שסיפק המחבר: הטקס ב־7 בנובמבר 2026 והנסיעה לפרנקפורט.

מבט על נאום בטקס, מתוך הקהל בפאולסקירכה.

תמונה מן האוסף האישי שסיפק המחבר, הקשורה לנסיעה לפרנקפורט.

מבט נוסף על הטקס, ממקומם של המשתתפים.

רגע מן הטקס לצד עמדת פרס החירות 2026.

מקורות והערות

1. קרן פרידריך נאומן למען החירות. ״פרס לעם שלם״. 7 בנובמבר 2026.

ההודעה הרשמית על הענקת הפרס, מקום הטקס וקבלתו למשמרת בידי יורש העצר רזא פהלווי.

לעיון במקור ↗

2. בחשאייש, פיימאן. ״מהו פהלוויזם ומיהו פהלוויסט?״.

מאמר עיוני של המחבר; במהדורה הפרסית מצוין תאריך פרסום מקוון של 13 באוקטובר 2026. מובא לשם המשכיות תפיסתו של המחבר ביחס למורשת פהלווי ולעתיד דמוקרטי.

לעיון במקור ↗

3. בחשאייש, פיימאן. ״נכונות לפיוס״. 18 באוקטובר 2026.

על הבנת היריב הפוליטי, שיתוף פעולה לאומי, זכות הבחירה של העם והדרישה לצדק.

לעיון במקור ↗

4. שטפן זביש. דברי פתיחה בטקס פרס החירות 2026. 7 בנובמבר 2026.

הטקסט שפורסם באתר קרן פרידריך נאומן, על זכויות שוות, בחירות חופשיות, הפרדת הדת והמדינה ושלום אזורי.

לעיון במקור ↗

5. משרד האו״ם בז׳נבה. סיכום הישיבה המיוחדת של מועצת זכויות האדם בנושא איראן. 23 בינואר 2026.

דיווח על דיכוי המחאות ועל הריגתם של אלפים. מקור זה אינו קובע מספר סופי של הרוגים דווקא ב־18 וב־19 בדֵי, 8 ו־9 בינואר.

לעיון במקור ↗

על הטקסט: המאמר נערך על בסיס סיפורו והשקפותיו שהכתיב ד״ר פיימאן בחשאייש. הביטוי ״נקודת מפנה״ והניתוח של שתי גישות הפהלוויזם הם הערכותיו הפוליטיות של המחבר. תיאור ההשתתפות בטקס הוא חווייתו האישית. מידע הניתן לבדיקה מפנה למקורות שלעיל.

תמונות: תמונת השער שוחזרה וחודדה בעזרת בינה מלאכותית מתוך תמונה שסיפק המחבר. ארבע התמונות בעמוד התצלומים מובאות תוך שמירת התוכן המקורי.

מועד הכתיבה ובדיקת המקורות המצוין במהדורה הפרסית: 8 בנובמבר 2026.

על המהדורה העברית: תרגום מן המהדורה הפרסית שסיפק המחבר. נוסף זיהוי התאריכים האיראניים בלוח הגרגוריאני לשם בהירות.